

Miejsce na identyfikację szkoły

ARKUSZ PRÓBNEJ MATURY Z OPERONEM WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

POZIOM ROZSZERZONY

LISTOPAD
2019

Czas pracy: 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 32 strony (zadania 1.–28.). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora.
5. Błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie **60 punktów**.

Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy

PESEL ZDAJĄCEGO

**KOD
ZDAJĄCEGO**

Część I. Test (48 punktów)

Materiał źródłowy do zadania 1.

Geneza państwa

Tym, co tworzy społeczność i prowadzi ludzi do porzucenia swobód stanu natury oraz przystąpienia do jednego społeczeństwa politycznego jest ugoda, którą każdy zawiera z pozostałymi, by zjednoczyć się w jedno ciało, działać jak jedno ciało i tak ustanowić wspólnotę. Zwykle jedyny sposób, w jaki związek ten ulega rozwiązaniu, stanowi inwazja obcych sił, które dokonują jego podboju. W tym wypadku [...] związek zawarty przez tę wspólnotę i w niej istniejący musi bezwzględnie ustać, a wówczas każdy powraca do stanu, w którym był poprzednio, ciesząc się wolnością.

Źródło: M. Majorek, *Jednostka. Państwo. Prawo. Teorie politycznego zobowiązania*, https://repozytorium.ka.edu.pl/bitstream/handle/11315/8480/Majorek_Marta_Jednostka_panstwo_prawo_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y, s. 86 (dostęp: 29.09.2019).

Zadanie 1. (0–2)

Podaj nazwę teorii genezy państwa, której dotyczy powyższy opis, oraz epoki, w której powstała ta koncepcja.

Nazwa teorii – .....

Nazwa epoki – .....

Materiał źródłowy do zadania 2.

Deklaracja Bolońska z dnia 19 czerwca 1999 roku

Proces europejski, dzięki nadzwyczajnym osiągnięciom z ostatnich kilku lat, staje się dla Unii Europejskiej i jej obywateli coraz bardziej konkretną i widoczną rzeczywistością. [...]

Uczelnie europejskie, ze swej strony, podjęły to wyzwanie i zdecydowały się odgrywać główną rolę w budowaniu europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego, również w związku z przyjęciem podstawowych zasad określonych w tzw. Karcie Bolońskiej (Bologna Magna Charta Universitatum) z 1988 r. [...]

W ten sposób wyznaczono właściwy kierunek i konkretny cel działań. Pełne osiągnięcie celu, jakim jest większa kompatybilność i porównywalność systemów szkolnictwa wyższego, wymaga jednak ciągłego podtrzymywania tempa zmian.

Źródło: Deklaracja Bolońska. Szkolnictwo wyższe w Europie, http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/04/9/1999_Bologna_Declaration_Polish_553049.pdf (dostęp: 27.09.2019).

Zadanie 2. (0–1)

Napisz, jaką konsekwencję dla struktury systemu edukacyjnego polskich uczelni wyższych miało przyjęcie Deklaracji Bolońskiej.

.....

.....

.....

.....

Materiał źródłowy do zadania 3.

Tabela. Model polskiej rodziny

Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu według liczby dzieci w 2011 roku							
Typ rodzi- ny	Rodziny z dziećmi ogółem	Rodziny według liczby dzieci do lat 24 pozostają- cych na utrzymaniu					Przeciętna liczba dzieci do lat 24 na utrzymaniu
		razem	1	2	3	4 i więcej	
	w tysiącach		w odsetkach (struktura pozioma)				
Ogółem	8 130,9	5 458,0	53,3	35,2	8,6	2,9	1,62
Miasta	4 892,3	3 214,2	58,4	33,7	6,3	1,6	1,52
Wieś	3 238,7	2 243,7	45,9	37,9	11,9	4,7	1,78

Na podstawie: *Gospodarstwa domowe i rodziny. Charakterystyka demograficzna. Narodowy Spis Ludności i Mieszkań 2011*, GUS, Warszawa 2014, s. 49.

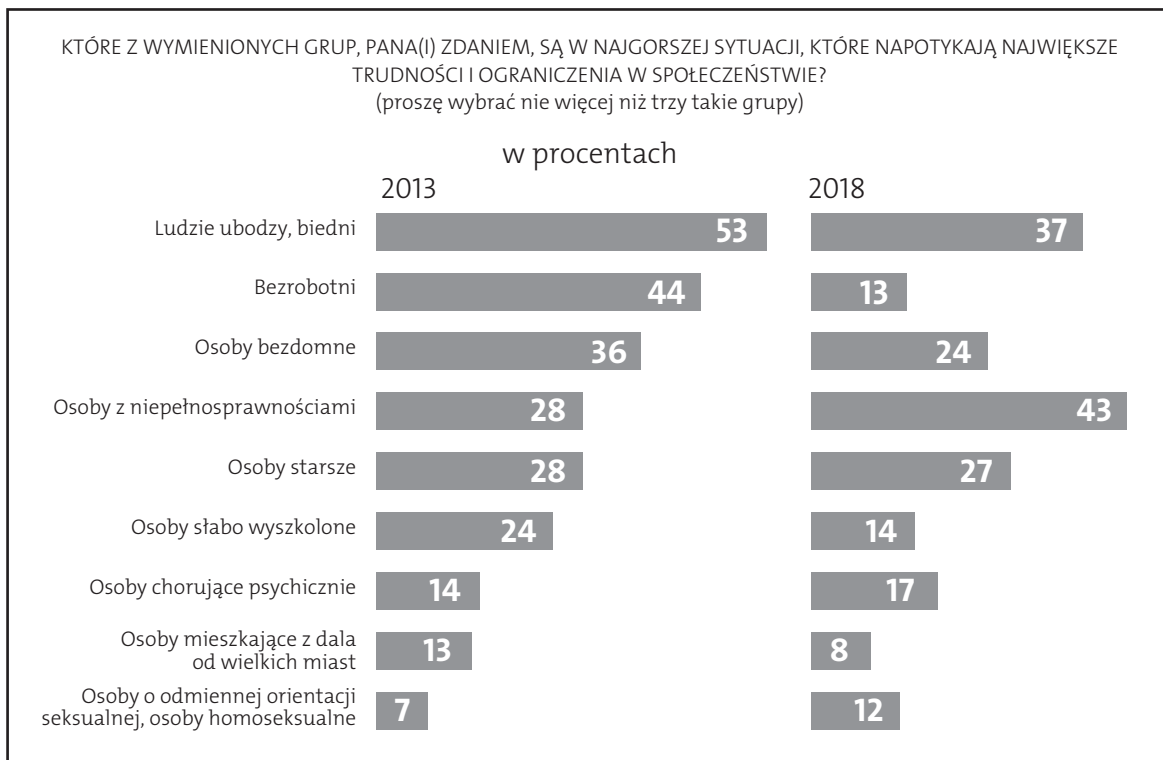
Zadanie 3. (0–1)

Na podstawie danych w tabeli oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

	Zdanie	Prawda	Fałsz
1.	W Polsce większa liczba rodzin z dziećmi mieszka w miastach niż na wsi.	P	F
2.	Odsetek rodzin wielodzietnych na wsi jest ponad trzykrotnie większy niż w mieście.	P	F
3.	Najpowszechniejszym polskim modelem rodziny jest model z dwójką dzieci na utrzymaniu.	P	F

Materiał źródłowy do zadania 4.

Wykres. Ocena sytuacji różnych grup społecznych w Polsce

Źródło: *Komu żyje się najtrudniej?*, Komunikat z badań CBOS nr 06/2018, Warszawa, sierpień 2018.

Zadanie 4. (0–2)

4.1. Zaznacz nazwę występującego w Polsce zjawiska społecznego, na które wskazuje źródło.

- A. anomia społeczna
- B. kontrola społeczna
- C. wykluczenie społeczne
- D. stygmatyzacja społeczna

4.2. Podaj nazwę grupy, której sytuacja w latach 2013–2018 w opinii ankietowanych uległa największej poprawie. Wyjaśnij, z czego wynika taka opinia.

Grupa: .....

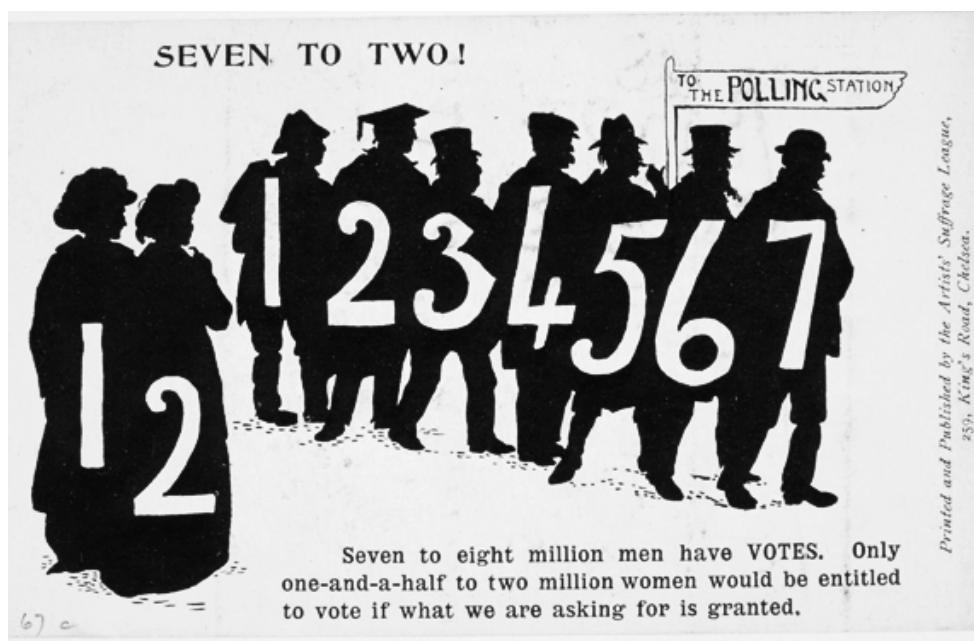
Wyjaśnienie: .....

.....

.....

Materiał źródłowy do zadania 5.

Brytyjska kartka pocztowa z około 1913 roku

Tłumaczenie: „Siedem do dwóch!”, „Do lokalu wyborczego”, „Od 7 do 8 milionów mężczyzn posiada prawa wyborcze. Tylko 1,5 do 2 milionów kobiet będzie miało prawo do głosowania, jeśli otrzymamy to, o co prosimy”.

Źródło: <https://womanandhersphere.com/tag/suffrage-books/> [dostęp: 15.02.2019].

Zadanie 5. (0–2)

5.1. Rozstrzygnij, czy kartka pocztowa mogła być elementem kampanii „za” przyznaniem kobietom praw wyborczych, czy też elementem kampanii „przeciw” przyznaniu tych praw. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do rysunku.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....
.....
.....
.....
.....

5.2. Podaj nazwę ruchu społecznego, o którego celach mówi kartka pocztowa.

.....

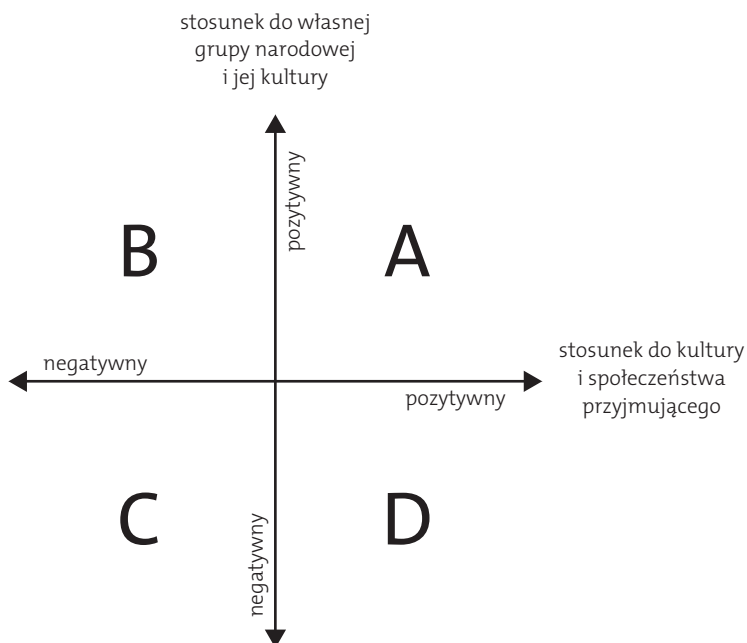
Materiały źródłowe do zadania 6.

O postawach społeczności przyjmujących imigrantów

Obok indywidualnych predyspozycji imigranta do zmiany kulturowej, drugą szerszą grupę elementów wyznaczających przebieg procesu adaptacji stanowi postawa członków społeczności przyjmującej. [...] wskazać można na cztery strategie reakcji społeczeństwa przyjmującego na imigrantów: integrację – będącą wynikiem pozytywnych odpowiedzi na pytanie o zachowanie swojej kultury przez imigrantów i pytanie o przyjęcie przez imigrantów kultury kraju pobytu; asymilację – wynikającą z oczekiwania, że imigranci porzucą własną kulturę na rzecz kultury społeczeństwa przyjmującego; segregację (separację) – oznaczającą akceptację dla zachowania przez imigrantów własnej kultury przy jednoczesnym braku przejmowania przez nich wartości kultury nowego środowiska; wyłączenie (indywidualizm) – oznaczające jednoczesne odrzucenie przez społeczność przyjmującą możliwości zachowania przez imigrantów własnej kultury, jak i przejmowania przez nich wartości kultury grupy dominującej.

Źródło: M. Janeta, *Migranci a społeczność przyjmująca. Uwarunkowania strategii akulturacyjnych a kontakty ze społecznością przyjmującą*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny”, nr 2(140)2011, s. 258.

Strategie reakcji społeczeństwa przyjmującego na indywidualne predyspozycje imigrantów do zmian kulturowych

Zadanie 6. (0–1)

Przyporządkuj wymienionym w tekście postawom członków społeczności, które przyjmują imigrantów (strategiom reakcji społeczeństwa przyjmującego na strategie adaptacyjne imigrantów), odpowiednie litery ze schematu.

integracja – .....

segregacja (separacja) – .....

asymilacja – .....

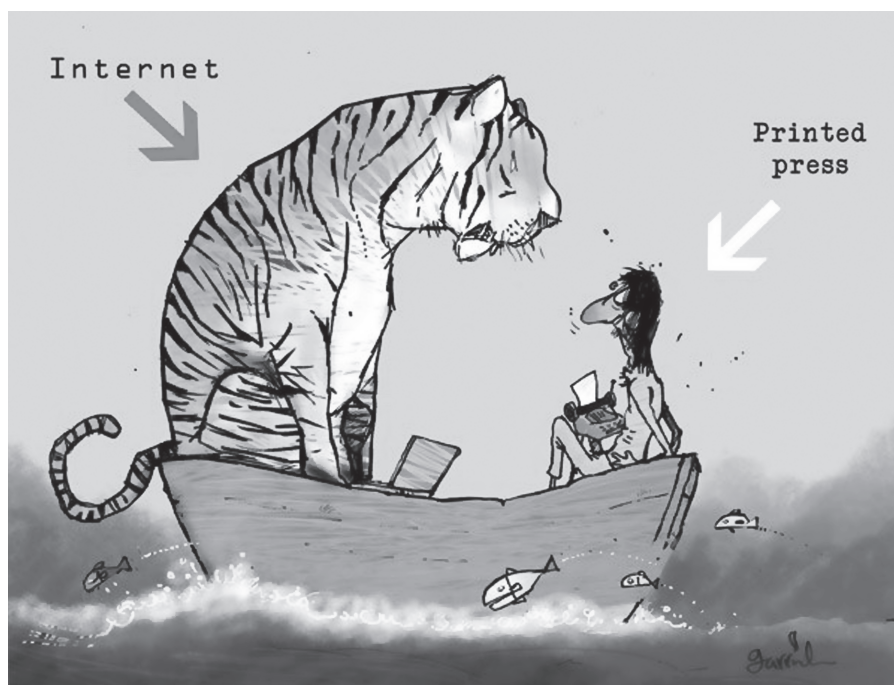
Materiały źródłowe do zadania 7.

O mediach w Polsce

Media z największą liczbą cytatów lub przywołań w przekazach prasowych, radiowych i telewizyjnych w 2018 roku				
Logo	Liczba cytatów lub przywołań (w tys.)	Forma przekazu	Dominująca zawartość	Typ własności
	25,6	stacja telewizyjna	A	prywatne
	25,3	B	informacje, muzyka	prywatne
	23,9	gazeta codzienna	informacje, publicystyka	prywatne
	23,4	C	ogólnotematyczna	prywatne
	21,5	stacja telewizyjna	ogólnotematyczna	prywatne
	21,4	portal internetowy	D	prywatne

Źródło: Instytut Monitorowania Mediów, <https://www.imm.com.pl/imm-najbardziej-opiniotworcze-media-2018-roku/> [dostęp: 15.02.2019].

Media

Po lewej: Internet, po prawej: prasa drukowana.

Źródło: G. Rodrigues, <https://www.cartoonmovement.com/cartoon/9511> [dostęp: 15.02.2019].

Zadanie 7. (0–3)

7.1. Podaj, jakie informacje dotyczące formy przekazu oraz dominującej zawartości mediów w Polsce oznaczono w tabeli literami A–D. Odpowiedzi wybierz spośród podanych.

– formy przekazu: stacja telewizyjna / stacja radiowa / portal internetowy

– dominująca zawartość: ogólnotematyczna / informacje, publicystyka / informacje, muzyka

A – .....

B – .....

C – .....

D – .....

7.2. Wyjaśnij, czy zgodnie z informacjami podanymi przez IMM rysunek satyryczny trafnie przedstawia sytuację rynku mediów w Polsce.

.....

.....

.....

.....

7.3. Podaj nazwy dwóch występujących w Polsce mediów, różnych pod względem formy przekazu, które nie są własnością prywatną.

– .....

– .....

Materiał źródłowy do zadania 8.

Siła nabywcza pieniądza

Zjawisko, które jest przeciwstawne do inflacji. Polega na wzroście wartości pieniądza w gospodarce, a zatem zwiększeniu jego siły nabywczej. W takiej sytuacji konsument może oczywiście kupić większą ilość dóbr, gdyż poziom cen spada, a podaż pieniądza jest mała – znacznie mniejsza niż popyt.

Źródło: Opracowanie własne.

Zadanie 8. (0–2)

Podaj dwa skutki występowania opisanego zjawiska dla funkcjonowania gospodarki.

.....

.....

.....

.....

Materiał źródłowy do zadania 9.

Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 roku o obywatelstwie polskim

Art. 14. Małoletni nabywa obywatelstwo polskie przez urodzenie w przypadku, gdy:

- 1) co najmniej jedno z rodziców jest obywatelem polskim;*
- 2) urodził się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a jego rodzice są nieznani, nie posiadają żadnego obywatelstwa lub ich obywatelstwo jest nieokreślone.*

Art. 15. Małoletni nabywa obywatelstwo polskie, gdy został znaleziony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a jego rodzice są nieznani.

Art. 16. Małoletni cudzoziemiec, przysposobiony przez [...] osoby posiadające obywatelstwo polskie, nabywa obywatelstwo polskie, jeżeli przysposobienie pełne nastąpiło przed ukończeniem przez niego 16 lat. W tym przypadku przyjmuje się, że małoletni cudzoziemiec nabył obywatelstwo polskie z dniem urodzenia.

Zadanie 9. (0–1)

W Polsce przy nabywaniu obywatelstwa obowiązuje zasada prawa krwi, jednak posiłkowo stosowana jest także zasada prawa ziemi. Wypisz te artykuły ustawy, które odwołują się do jednej bądź do drugiej z tych zasad.

Prawo krwi: ..... Prawo ziemi: .....

Materiał źródłowy do zadania 10.

O narodzinach państwa polskiego

Nie mamy żadnego powodu przypuszczać, iż akcje z czasów Siemowita, Lestka, Siemomysła i Mieszka I odbywały się mniejszym wysiłkiem niż późniejsze przyłączenie Pomorza i że plemiona kujawskie, mazowieckie i pomorskie oraz ich książęta dobrowolnie poddawali się Piastom. Próba opanowania ujść Odry, rozgrywająca się już na oświetlonej scenie dziejowej, świadczy o czymś wręcz przeciwnym. O intensywności i bezwzględności tych walk świadczy fakt dobrze zachowany w zabytkach archeologicznych. W Wielkopolsce w okresie między schyłkiem IX i połową X w. uległo zniszczeniu i spaleni mnóstwo małych grodów; na ich miejsce powstały grody nowe; mniej, lecz okazalsze i lepiej obwarowane.

Na podstawie: G. Labuda, *Pierwsze państwo polskie*, Kraków 1989, s. 60.

Zadanie 10. (0–1)

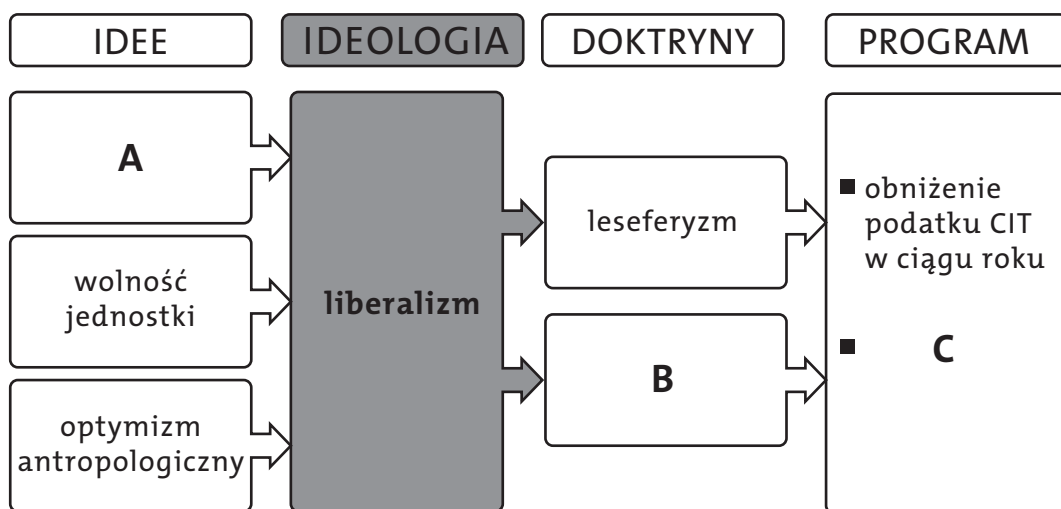
Podaj nazwę przedstawionej w tekście teorii genezy państwa oraz imię i nazwisko jednego z twórców tej teorii.

Nazwa teorii – .....

Imię i nazwisko twórcy teorii – .....

Materiał źródłowy do zadania 11.

Liberalizm

Źródło: Opracowanie własne.

Zadanie 11. (0–1)

W każdej z kategorii wybierz i podkreśl cechę, która pasuje do ideologii liberalnej.

A. Idee:

indywidualizm / egalitaryzm / sprawiedliwość społeczna

B. Doktryny:

państwo opiekuńcze / państwo minimalne / interwencjonizm państwowy

C. Program:

wydłużenie urlopu macierzyńskiego do 24 tygodni / podniesienie od najbliższego roku zasiłku dla bezrobotnych o 30 procent / prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w ciągu 3 lat

Materiał źródłowy do zadania 12.

O systemie wyborczym w Norwegii

Pierwotnie prawo do głosowania w wyborach do Stortingu (jednoizbowego parlamentu) przysługiwało niewielkiej zaledwie części populacji dorosłych mężczyzn. Jeszcze w 1833 r. spośród 885 tys. dorosłych Norwegów, którzy osiągnęli wiek wyborczy, tylko 59,3 tys. dysponowało prawem głosu.

Nowelizacje konstytucji norweskiej dotyczące prawa i systemu wyborczego	
Data uchwalenia	Treść nowelizacji
1907	przyznanie praw wyborczych kobietom: od 25. roku życia o dochodzie 300 koron norweskich w okręgach wiejskich (400 koron norweskich w okręgach miejskich) lub żonom o takich samych dochodach, pod warunkiem płacenia podatków
1913	przyznanie praw wyborczych kobietom od 25. roku życia
1920	wprowadzenie wyborów proporcjonalnych opartych na formule d'Hondta
1921	obniżenie wieku wyborczego do 23 lat
1946	obniżenie wieku wyborczego do 21 lat
1953	wprowadzenie w wyborach formuły Sainte-Laguë
1967	obniżenie wieku wyborczego do 20 lat
1972	prawo wyborcze dla osób, które ukończą 20 lat w roku wyborczym
1978	obniżenie wieku wyborczego do 20 lat

Na podstawie: M. Grzybowski, *Norwegia* [w:] *Niedemokratyczne wymiary demokratycznych wyborów*, red. J. Szymanek, Warszawa 2016, s. 384–385.

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

Zadanie 12. (0–2)

12.1. Wymień trzy rodzaje cenzusów występujących w norweskiej konstytucji, których zmiana przyczyniła się do demokratyzacji prawa wyborczego w tym kraju.

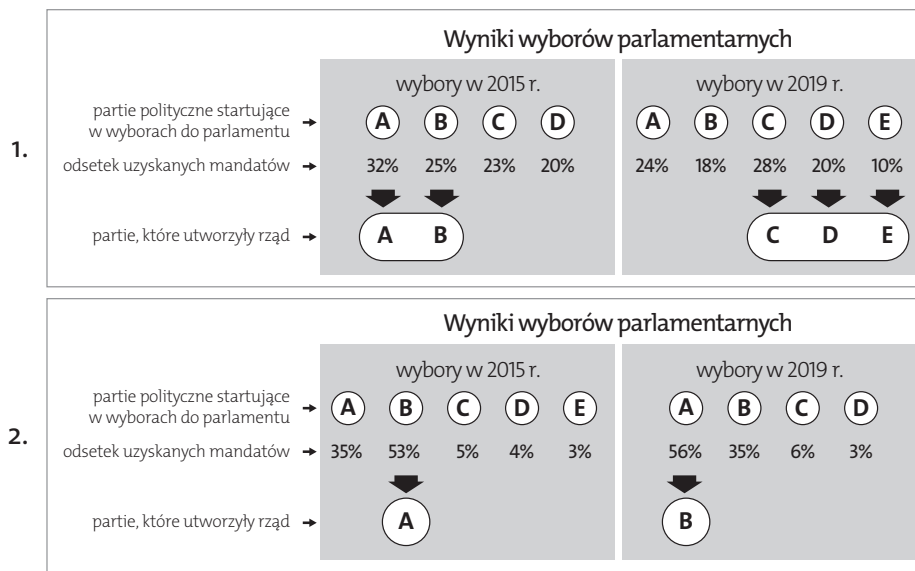
- .....
- .....
- .....

12.2. Wyjaśnij, która ze zmian systemu wyborczego w Norwegii zwiększyła szanse mniejszych partii politycznych na uzyskanie mandatów w Stortingu.

- .....
- .....

Materiał źródłowy do zadania 13.

Systemy partyjne

Źródło: Opracowanie własne.

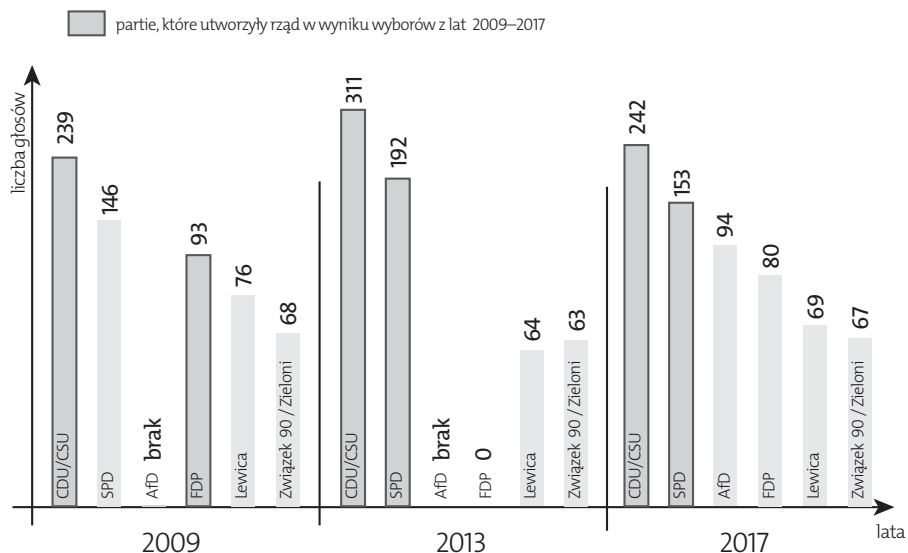
Zadanie 13. (0–1)

Podaj nazwy systemów partyjnych, które zostały pokazane na schematach 1. i 2.

1. ....
2. ....

Materiał źródłowy do zadania 14.

Wyniki wyborów do Bundestagu w Niemczech w latach 2009–2017

Na podstawie: <http://parties-and-elections.eu/germany.html> [dostęp: 15.02.2019].

Zadanie 14. (0–2)

Wyjaśnij, dlaczego w wyniku ostatnich wyborów do Bundestagu doszło do powołania wielkiej koalicji partii chadeckich z partią socjaldemokratyczną. Podaj dwie przyczyny.

— .....

.....

.....

— .....

.....

.....

Materiały źródłowe do zadania 15.

A. O wyborach prezydenckich w europejskich republikach

Państwo 1.

Artykuł 83.

Prezydent [...] jest wybierany przez parlament na wspólnym posiedzeniu jego członków. W celu zapewnienia reprezentacji mniejszości w wyborze bierze udział po trzech delegatów z każdego regionu wybranych przez Radę Regionalną.

Wybór Prezydenta [...] odbywa się w głosowaniu tajnym, większością dwóch trzecich zgromadzenia. Po trzecim głosowaniu wystarcza większość bezwzględna. [...]

Artykuł 84.

Prezydentem [...] może zostać wybrany każdy obywatel, który ukończył pięćdziesiąt lat i korzysta z pełni praw cywilnych i politycznych. [...]

Artykuł 85.

Prezydent Republiki jest wybierany na siedem lat.

Źródło: Konstytucja Republiki [...], tłum. Z. Witkowski, [http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/\[...\].html](http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/[...].html) [dostęp: 1.10.2019].

Państwo 2.

Artykuł 81.

1. Prezydent [...] jest wybierany na sześć lat przez obywateli [...] na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym.

2. Na Prezydenta [...] może być wybrany obywatel [państwa] mający nie mniej niż 35 lat, od co najmniej 10 lat stale zamieszkujący na terytorium [państwa].

3. Jedna i ta sama osoba nie może piastować urzędu Prezydenta [...] dłużej niż dwie kadencje z rzędu.

Źródło: Konstytucja [...], tłum. A. Kubik, [http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/\[...\].html](http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/[...].html) [dostęp: 1.10.2019].

Państwo 3.

Artykuł 6.

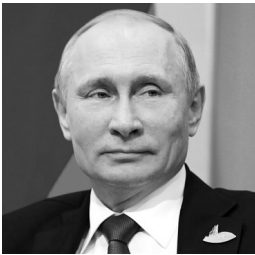
Prezydent [...] jest wybierany na 5 lat w wyborach powszechnych i bezpośrednich. Ta sama osoba nie może sprawować mandatu dłużej niż przez dwie kolejne kadencje. [...]

Artykuł 7.

Prezydent [...] jest wybierany bezwzględną większością ważnie oddanych głosów. Jeżeli większość ta nie została osiągnięta w pierwszej turze głosowania, przeprowadza się w czternastym dniu drugą turę wyborów. Mogą w niej uczestniczyć tylko dwaj kandydaci, którzy [...] otrzymali w pierwszej turze największą liczbę głosów.

Źródło: Konstytucja [...], tłum. W. Skrzydło, [http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/\[...\].html](http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/[...].html) [dostęp: 1.10.2019].

B. Prezydenci państw europejskich

A	B	C	D

Zadanie 15. (0–2)

Uzupełnij tabelę – w odpowiednie miejsca wpisz nazwę państwa, którego konstytucję cytowano w części A materiałów źródłowych. Następnie podaj imię i nazwisko prezydenta tego państwa oraz literę, którą oznaczono jego zdjęcie.

	Nazwa państwa	Imię i nazwisko prezydenta	Zdjęcie
Państwo 1.			
Państwo 2.			
Państwo 3.			

Materiał źródłowy do zadania 16.

Ustawa Konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1992 roku o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 1.

1. Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej, uchwaloną przez Sejm i Senat połączone w Zgromadzenie Narodowe, przyjmuje Naród w drodze referendum konstytucyjnego. [...]

Art. 2.

1. Prawo inicjatywy ustawodawczej w zakresie przedstawienia Zgromadzeniu Narodowemu projektu nowej Konstytucji przysługuje:

- 1) Komisji Konstytucyjnej, utworzonej na podstawie niniejszej ustawy,*
- 2) grupie 56 członków Zgromadzenia Narodowego,*
- 3) Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej. [...]*

Art. 2a. 1.

1. Inicjatywa ustawodawcza w zakresie przedstawienia Zgromadzeniu Narodowemu projektu nowej Konstytucji przysługuje również grupie obywateli, którzy dla swojego projektu uzyskają poparcie co najmniej 500 000 osób posiadających czynne prawo wyborcze do Sejmu. [...]

Art. 9.

1. Prezydent zarządza poddanie Konstytucji pod referendum w ciągu 14 dni od daty jej uchwalenia przez Zgromadzenie Narodowe w trzecim czytaniu [...]. [...]

Art. 11.

- 1. Przyjęcie w referendum Konstytucji następuje wówczas, gdy opowiedziała się za nią większość biorących udział w głosowaniu.*
- 2. Prezydent podpisuje przyjętą w referendum Konstytucję i zarządza jej niezwłoczne ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.*

Zadanie 16. (0–3)

16.1. W każdej z podanych niżej par wybierz i podkreśl przymiotnik, który określa rodzaj referendum opisanego w tekście.

- oddolne / odgórne
- wiążące / niewiążące
- lokalne / ogólnokrajowe
- fakultatywne / obligatoryjne
- ustawodawcze / problemowe

16.2. Rozstrzygnij, czy rola suwerena w procesie uchwalenia nowej konstytucji według Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku jest większa niż ta, która została przewidziana w tzw. małej konstytucji z 1992 roku (Ustawie Konstytucyjnej z dnia 23 kwietnia 1992 roku o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Odpowiedź uzasadnij, podając dwa argumenty.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie:

- .....
- .....

Materiał źródłowy do zadania 17.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku o procedurze legislacyjnej

Fragment A

Sejm uchwała ustawy zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja przewiduje inną większość.

Fragment B

Senat w ciągu 30 dni od dnia przekazania ustawy może ją przyjąć bez zmian, uchwalić poprawki albo uchwalić odrzucenie jej w całości.

Fragment C

Marszałek Sejmu przedstawia uchwaloną ustawę do podpisu Prezydentowi Rzeczypospolitej.

Fragment D

Przed podpisaniem ustawy Prezydent Rzeczypospolitej może wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o sprawdzenie zgodności ustawy z Konstytucją.

Zadanie 17. (0–2)

Rozstrzygnij, który fragment Konstytucji RP opisuje etap procedury legislacyjnej bezpośrednio poprzedzający przekazanie ustawy przez Prezydenta RP Sejmowi z umotywowanym wnioskiem o ponowne rozpatrzenie. Odpowiedź uzasadnij, podając dwa argumenty.

Rozstrzygnięcie: .....

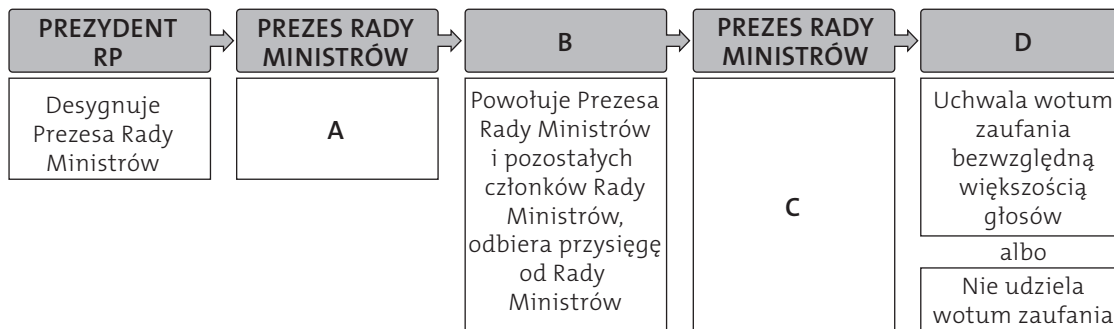
Uzasadnienie:

- .....
- .....

Materiał źródłowy do zadania 18.

Tworzenie Rady Ministrów w Polsce

Źródło: Opracowanie własne.

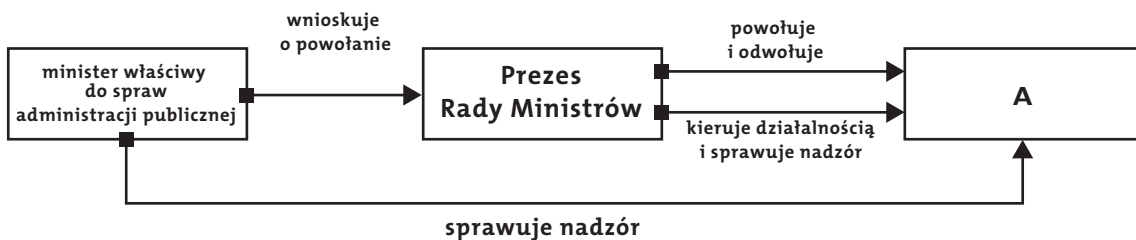
Zadanie 18. (0–2)

Uzupełnij schemat – zapisz poniżej brakujące nazwy organów władzy oraz działania prowadzące do utworzenia rządu według Konstytucji RP z 1997 roku, oznaczone na schemacie literami A–D.

- A. ....
- B. ....
- C. ....
- D. ....

Materiał źródłowy do zadania 19.

Powoływanie przedstawiciela administracji państwowej

Na podstawie: Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 roku o wojewodzie i administracji rządowej w województwie.

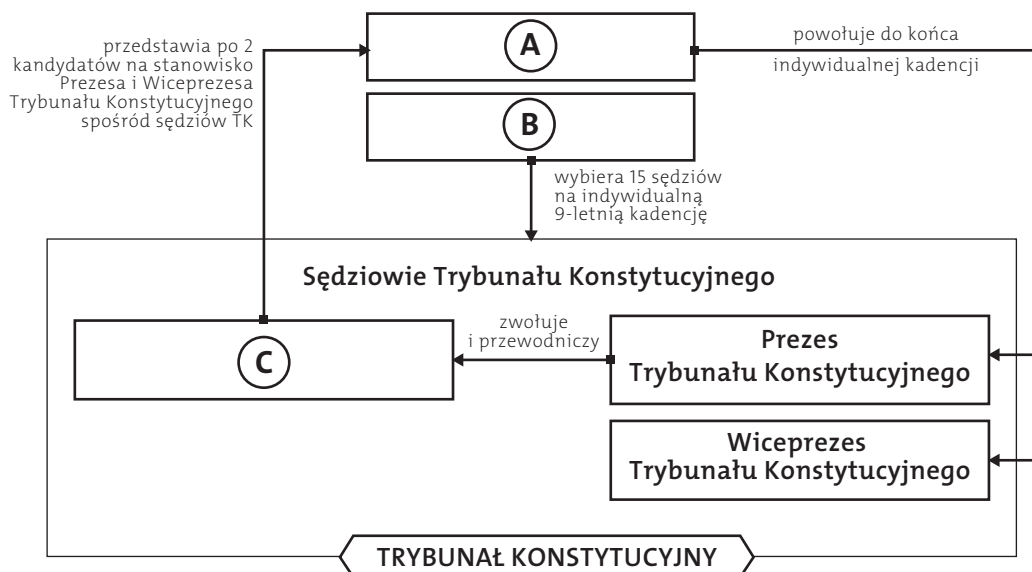
Zadanie 19. (0–1)

Podaj nazwę organu terenowej administracji publicznej, którą oznaczono na schemacie literą A.

A – .....

Materiał źródłowy do zadania 20.

Powoływanie Trybunału Konstytucyjnego w Polsce

Źródło: Opracowanie własne.

Zadanie 20. (0–2)

Uzupełnij schemat – wypisz poniżej brakujące organy władzy uczestniczące w powoływaniu Prezesa Trybunału Konstytucyjnego.

- A. ....
- B. ....
- C. ....

Materiał źródłowy do zadania 21.

O jednej ze stron w postępowaniu karnym

Pokrzywdzony może działać jako jedna ze stron w sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego obok oskarżyciela publicznego lub zamiast niego. W związku z tym przysługują mu przed sądem prawa strony: może zgłaszać własne wnioski dowodowe, zadawać pytania osobom przesłuchiwanym, a także wnosić środki odwoławcze od orzeczeń sądu. Podczas rozprawy zajmuje miejsce przed stołem sędziowskim po prawej stronie, obok prokuratora.

Źródło: Opracowanie własne.

Zadanie 21. (0–1)

Podaj nazwę strony postępowania karnego, która została opisana w tekście źródłowym.

.....

Materiał źródłowy do zadania 22.

Nieletni, wobec których prawomocnie orzeczono środki wychowawcze, poprawcze lub kary w sądach powszechnych w związku z czynami karalnymi w 2017 roku

Według wybranych rodzajów przestępstw	
Przeciwko życiu i zdrowiu w tym:	2 533
– przestępstwa z ustaw o przeciwdziałaniu narkomanii	984
– uszczerbek na zdrowiu	797
– udział w bójce lub pobiciu	637
– zabójstwo	4
Według wybranych rodzajów środków lub kar*	
Upomnienie	3 351
Nadzór kuratora	2 874
Zobowiązanie do określonego postępowania	3 015
Nadzór rodziców lub opiekunów	856
Umieszczenie w: – młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub socjoterapii – ośrodka szkolno-wychowawczym albo placówce opiekuńczo-wychowawczej	456 0
Zakład poprawczy	212
Skierowanie do ośrodka kuratorskiego	136
Ogółem	9 657
*Uwaga. W podziale według rodzajów środków wychowawczych nieletni może być wykazany kilkakrotnie, ponieważ sąd może orzec kilka rodzajów środków.	

Źródło: „Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej”, Warszawa 2018, s. 169, 171.

Zadanie 22. (0–1)

Na podstawie danych z tabeli oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

	Zdanie	Prawda	Falsz
1.	W stosunku do wszystkich nieletnich, którzy w 2017 roku popełnili przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, polskie sądy powszechne prawomocnie orzekły środki poprawcze.	P	F
2.	Najczęściej stosowaną w Polsce karą wobec nieletnich, którzy popełnili czyn karalny w 2017 roku, było upomnienie.	P	F
3.	Wobec osób, które w momencie popełnienia czynu zabronionego nie ukończyły 18. roku życia, sądy w Polsce w 2017 roku prawomocnie orzekły środki wychowawcze, poprawcze lub kary ponad 9 tysięcy razy.	P	F

Materiały źródłowe do zadania 23.

O prześladowaniu chrześcijan

Chrześcijanie są postrzegani jako wrogi element społeczny, który należy wykorzenić za wszelką cenę. W rezultacie nieustającej indoktrynacji [...] sąsiedzi ciągle zachowują czujność, zawsze donosząc władzom o działaniach budzących podejrzenia. Często nawet członkowie rodzin donoszą na swoich chrześcijańskich krewnych, ponieważ indoktrynacja ma ogromny wpływ na większość ludzi, a zwłaszcza na dzieci, które po pewnym czasie denuncjują swoich rodziców – w przekonaniu, że postępują właściwie. Dlatego wielu rodziców decyduje się nie dzielić swoją chrześcijańską wiarą z dziećmi. [...]

Każdy obywatel jest zaklasyfikowany w specjalnym systemie, zwanym songbun. Chrześcijanie znajdują się w klasie „wrogiej”, dzielącej się nawet na własne podgrupy – numer 37. to protestanci, a 39. – katolicy. Grupy te obejmują chrześcijan, których rodzice i dziadkowie byli chrześcijanami. W większości zostali oni zesłani do wyizolowanych wiosek, w ramach kary za posiadanie niewłaściwego songbun. Jedynie niewielki procent członków tych tradycyjnych społeczności zdołał ukryć swoją wiarę i stworzyć podziemny kościół.

Źródło: [https://www.opendoors.pl/przesladowania-chrzciscijan/swiatowy-indeks-przesladowan/opisy-krajow-przesladowan/\[...\]](https://www.opendoors.pl/przesladowania-chrzciscijan/swiatowy-indeks-przesladowan/opisy-krajow-przesladowan/[...])
[dostęp: 15.02.2019].

Prześladowanie chrześcijan na świecie

Światowy indeks prześladowań chrześcijan						
Państwo	2019 r.*		2017 r.	2015 r.	2013 r.	2011 r.
	Miejsce w rankingu	Liczba punktów	Miejsce w rankingu	Miejsce w rankingu	Miejsce w rankingu	Miejsce w rankingu
Korea Północna	1	94	1	1	1	1
Afganistan	2	94	3	5	3	3
Somalia	3	91	2	2	5	5
Libia	4	87	11	13	17	35
Pakistan	5	87	4	8	14	11

*Raport z 2019 roku obejmuje okres od 1 listopada 2017 roku do 31 października 2018 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Open Doors.

Zadanie 23. (0–2)

23.1. Podaj nazwę państwa, które stosuje metody prześladowania chrześcijan opisane w tekście.

.....

23.2. Podaj nazwę państwa, w którym sytuacja chrześcijan uległa największej zmianie. Wyjaśnij, z czego wynika ta zmiana.

Nazwa państwa: .....

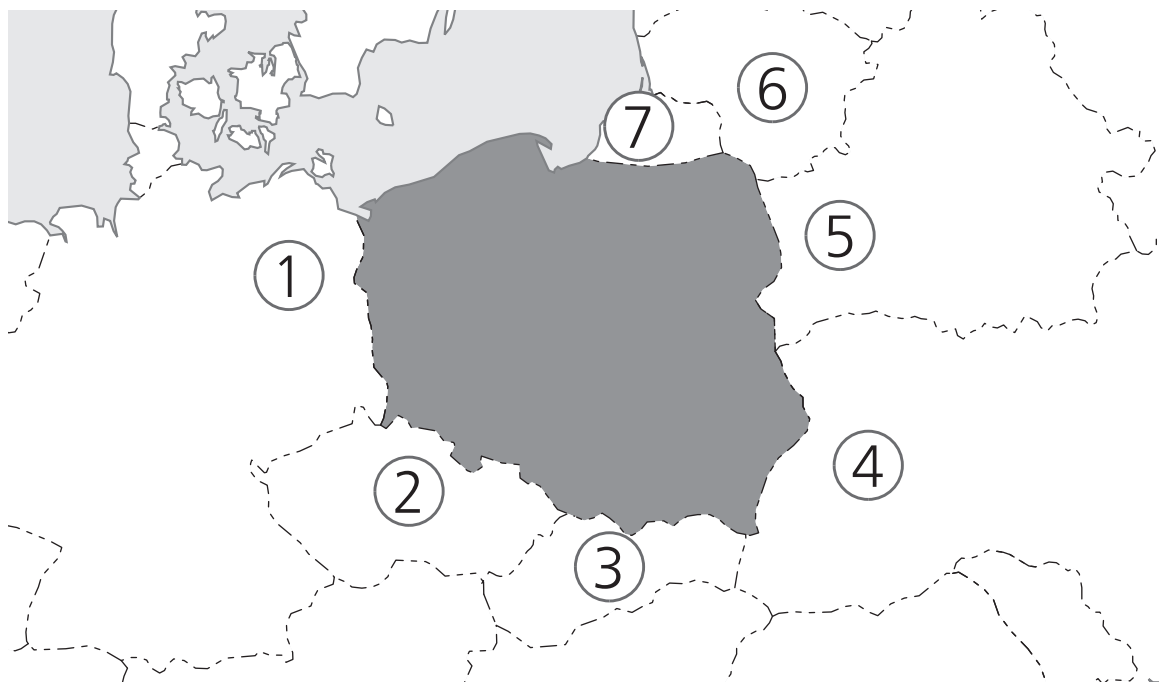
Wyjaśnienie: .....

.....

.....

Materiał źródłowy do zadania 24.

Polska i jej sąsiedzi

Źródło: Opracowanie własne.

Zadanie 24. (0–2)

Wpisz do tabeli brakujące informacje dotyczące sąsiadów Polski: nazwy państw, ich członkostwo w wymienionych organizacjach („tak” lub „nie”) oraz numery, którymi zostały oznaczone na mapie (1–7).

Państwo	UE	NATO	Grupa Wyszehradzka	Inicjatywa Środkowo-europejska	Rada Państw Morza Bałtyckiego	Numer na mapie
		tak	tak	tak	nie	
Litwa	tak		nie		tak	
	nie	nie	nie	nie		
Białoruś	nie	nie			nie	

Materiał źródłowy do zadania 25.

Organizacje terrorystyczne

Źródło: Opracowanie własne.

Zadanie 25. (0–3)

Wpisz do tabeli nazwy opisanych islamistycznych organizacji terrorystycznych oraz nazwy i numery państw, w których powstały te organizacje.

Organizacja terrorystyczna	Nazwa organizacji	Nazwa państwa	Numer na mapie
A. Założona w 1994 roku przez Mohamada Omara. Jej celem było wprowadzenie w tym państwie skrajnie interpretowanego prawa muzułmańskiego: sprzeciwiała się nauczaniu i pracy kobiet, nakazywała mężczyznom noszenie bród, a dzieciom zakazywała bawienia się lalkami. Przejęła kontrolę nad krajem w 1996 roku i rządziła w nim do roku 2001, kiedy to została obalona przez amerykańską inwazję. Obecnie kontroluje około 20% terytorium kraju.			
B. Powołana do życia w 2002 roku. Jej celem jest przekształcenie państwa w teokrację islamską. W 2015 roku jej lider zadeklarował wierność Państwu Islamskiemu. Jej żołnierze przeprowadzają samobójcze ataki terrorystyczne, atakują bazy wojskowe, a także chrześcijańskie wsie i miasteczka. W 2016 roku prezydent kraju Muhammadu Buhari oświadczył, że organizacja „została, formalnie rzecz biorąc, pokonana”. Pozostaje jednak nadal aktywna.			

C. Powstała w 2006 roku w wyniku rozłamu w strukturach Unii Trybunałów Islamskich. Dąży do wprowadzenia w kraju szariatu i utworzenia kalifatu. Swoje działania koncentruje na walce z rządem, a od czasu powołania w 2011 roku misji AMISOM, także w innych państwach biorących w niej udział. W 2013 roku jej przywódcy zadeklarowali wierność Al-Kaidzie. Przeprowadza zamachy terrorystyczne także w sąsiedniej Kenii.			

Materiały źródłowe do zadania 26.

O laureacie Pokojowej Nagrody Nobla

Grupa czterech organizacji, które od 2013 r. działały jako Kwartet na rzecz Dialogu Narodowego. W 2015 r. zostały wyróżnione Pokojową Nagrodą Nobla za „zdecydowany wkład w budowanie pluralistycznej demokracji po «jaśminowej» rewolucji 2011 r.”.

Źródło: Opracowanie własne.

Organizacje tworzące Kwartet na rzecz Dialogu Narodowego

	UTICA	LTDH	
centrala związków zawodowych	konfederacja przedsiębiorców	organizacja praw człowieka	stowarzyszenie prawników

Zadanie 26. (0–2)

26.1. Podaj nazwę państwa, z którego pochodzą organizacje tworzące Kwartet na rzecz Dialogu Narodowego.

.....

26.2. Podaj nazwę innej organizacji niż przedstawiona w źródłach, która w ciągu ostatnich 10 lat otrzymała Pokojową Nagrodę Nobla.

.....

Materiały źródłowe do zadania 27.

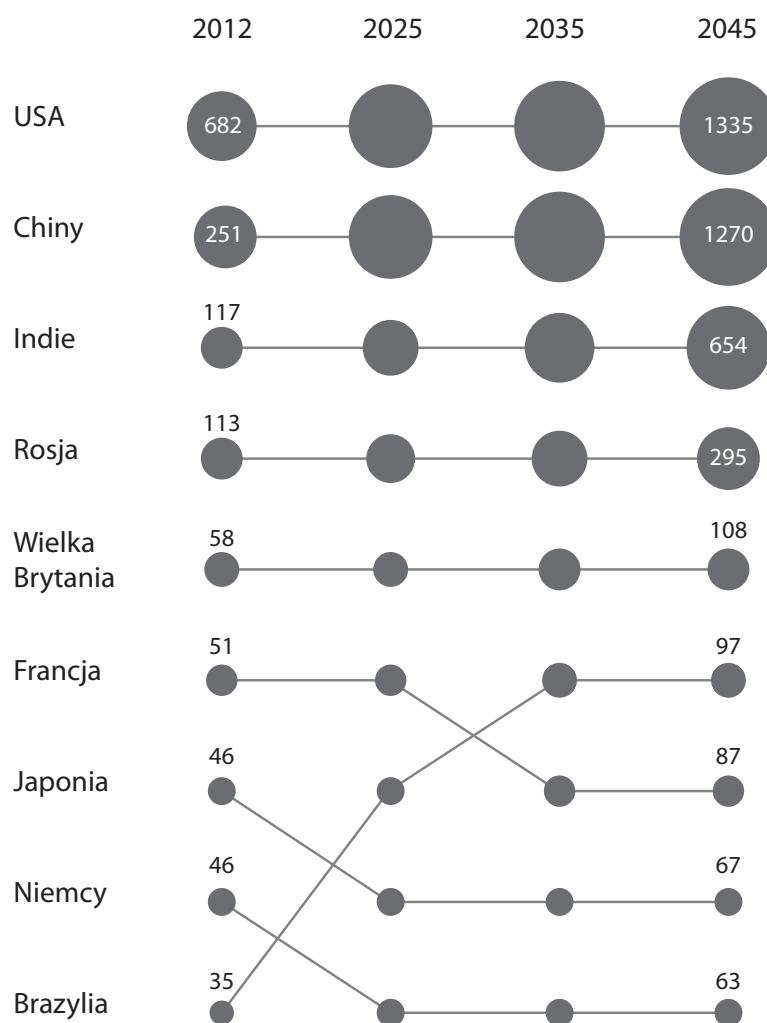
O ładzie światowym w XXI wieku

Inwazje na Afganistan i Irak były postrzegane przez wielu jako symbole globalnego imperializmu amerykańskiego. W rzeczywistości stanowiły jedynie oznaki imperialnej zadyszki. Nadmierne wydatki osłabiały siły zbrojne, a kolejne operacje wojskowe rodziły opór w postaci sieci terrorystycznych i grup rebelianckich posługujących się asymetryczną bronią, na przykład zamachami

samobójczymi. Amerykański moment jednobiegunowy wywołał dyplomatyczne i gospodarcze kontrposunięcia, które miały na celu powstrzymanie amerykańskiego rozstawiania wszystkich po kątach i budowę alternatywnego porządku światowego. Moment jednobiegunowy trwał w najlepszym razie do końca lat 90., ale dekada ta została zmarnowana. Pozimnowojennej dywidendy pokojowej nie udało się przekuć na globalny porządek liberalny pod kierunkiem Ameryki. Skutek jest taki, że teraz konkurujemy (i przegrywamy w tej rywalizacji) [tzn. USA konkuruje i przegrywa – przypis red.] na geopolitycznym rynku z innymi supermocarstwami: Unią Europejską i Chinami. Taki jest układ geopolityczny XXI w. – uformowała się nowa Wielka Trójka. Nie ma w tym gronie Rosji [...] i nie ma Indii [...]. Ani Chiny, ani UE nie zastąpią USA w roli hegemonu, lecz wszystkie trzy supermocarstwa będą nawzajem się równoważyły i walczyły o wpływ.

Źródło: P. Khanna, *Pożegnanie z hegemonią*, „Europa. Tygodnik Idei”, 17.05.2008.

Wydatki na obronność (według parytetu siły nabywczej) wyrażone w miliardach USD według wartości z 2012 roku

Źródło: *Światowe tendencje do 2030 roku: czy UE jest w stanie sprostać przyszłym wyzwaniom?*, European Strategy and Policy Analysis System, Luksemburg 2017, s. 44.

Zadanie 27. (0–3)

27.1. Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Zdaniem autora tekstu ład światowy, który narodził się na początku XXI wieku, jest ładem

- A. zerobiegunowym.
- B. jednobiegunowym.
- C. dwubiegunowym.
- D. wielobiegunowym.

27.2. Rozstrzygnij, czy opinia autora tekstu dotycząca istniejącego ładu światowego znajduje potwierdzenie w prognozowanych wydatkach państw na obronność. Uzasadnij swoją odpowiedź, przytaczając dane z wykresu.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....
.....
.....
.....
.....

Część II. Wypracowanie (12 punktów)

Zadanie 28. (0–12)

Wybierz jeden z podanych tematów i napisz wypracowanie.

Temat 1.

Wyjaśnij, w jaki sposób Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku przewiduje realizację zasad: suwerenności narodu, przedstawicielstwa, podziału władz oraz pluralizmu politycznego.

Temat 2.

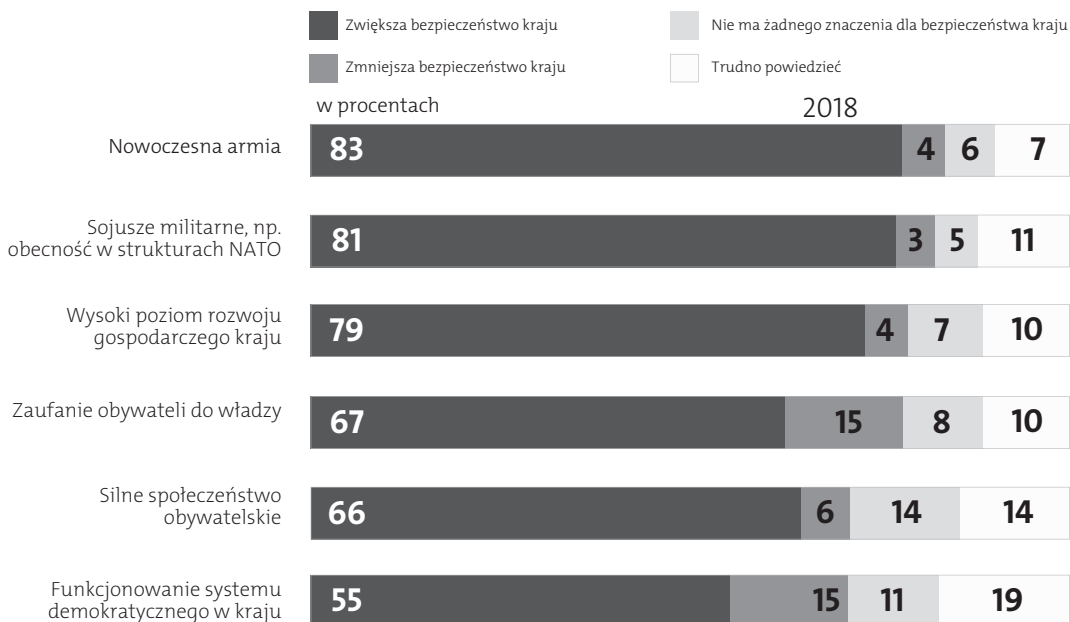
Przedstaw działania podejmowane w XXI wieku przez organizacje pozarządowe na rzecz ochrony czterech praw i wolności człowieka I generacji. Oceń skuteczność tych działań wobec państw rządzonych przez autorytarne władze.

Temat 3.

Uwzględniając politykę obronną Rzeczypospolitej Polskiej, stosunki z sąsiadami, relacje z Unią Europejską oraz USA, scharakteryzuj sytuację międzynarodową Polski pod kątem jej bezpieczeństwa.

Materiał źródłowy 1. do tematu 3.

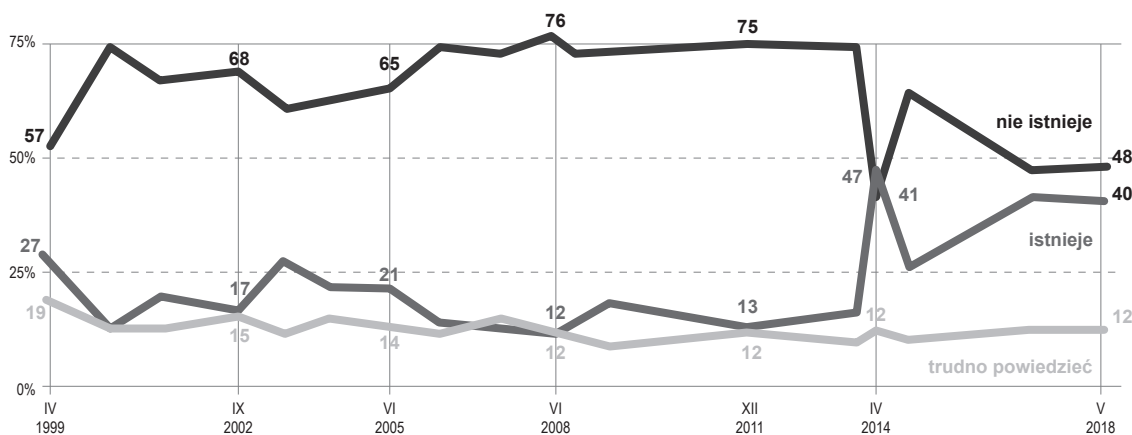
Jak Pan(i) sądzi, od czego zależy bezpieczeństwo kraju?

Źródło: *Opinie o bezpieczeństwie narodowym*, Komunikat z badań CBOS nr 18/2014, Warszawa, luty 2014.

Materiał źródłowy 2. do tematu 3.

Czy w chwili obecnej, Pana(i) zdaniem, istnieje czy też nie istnieje zagrożenie dla niepodległej Polski?

Źródło: *Polacy o NATO i bezpieczeństwie międzynarodowym*. Komunikat z badań CBOS nr 71/2018, Warszawa, czerwiec 2018.

WYPRACOWANIE

na temat numer .....

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl